

Asia: VN/16699/2021

Lausuntopyyntö kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä

1. Taustatiedot

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

Valtionapuviranomainen

2. Ehdotukset kuntien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi

Ehdotus 1: Ohjauksen ja rahoituksen periaatteiden selkiyttäminen

THL toteaa, että kuntien ja kuntasektorin katsominen kokonaisuutena edesauttaa raportissa esitettyjen tavoitteiden saavuttamisessa. THL pitää hyvänä asiana, että valtionavustusten suunnittelussa hyödynnetään ilmiöpohjaisuutta. Tavoite ehjästä, yhtenäisestä ja kuntalaisten hyvinvointia turvaavasta ohjaukokonaisuudesta on kannatettava. THL pitää tärkeänä, että valtionavustuksilla voidaan ohjata kuntia yhteistyöhön ja, että avustuskokonaisuudet mahdollistavat kuntien yhteistoiminnan ja erilaisten konsortioiden yhteishankkeet. Kunnat tarvitsevat helppokäyttöisiä menetelmiä tiedon hyödyntämiseen, toiminnan suunnitteluun ja johtamiseen ja THL katsoo, että raportissa ehdotettu konsernirakenteiden mukainen raporttinäkymä todennäköisesti edistää tiedon hyödyntämistä. THL myös toteaa, että se tuottaa perustietoa alueellisista eroista asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä ilmiöissä. THL pitää tärkeänä vaikuttavuuteen ja kustannusvaikuttavuuteen liittyvän tietopohjan kehittämistä.

Ehdotus 2: Hyvinvointialueiden ja kuntien tehtävien muutoksen vaikutusten huomiointi

THL pitää ehdotuksia toimenpiteistä ja keinoista tärkeinä ja tunnistaa raportissa kuvattuja mahdollisia riskejä muun muassa päällekkäisestä tai sirpalemaisesta toiminnasta. THL katsoo, että uudistamisessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, etteivät rahoitusinstrumentit ole päällekkäisiä ja ristiriitaisia ja huomauttaa, että mikäli samaan kokonaisuuteen ohjataan rahoitusta useista eri lähteistä, tulisi sisältöjen synkronoinnin lisäksi kiinnittää huomiota myös ajalliseen synkronointiin. Tämä korostaa vuosikellon kehittämistyön tarvetta.

THL pitää tärkeänä yhteistyötä ja yhdyspintojen löytämistä sekä monialaista toimintaa verkostoissa ilmiölähtöisen vaikuttavan valtionavustustoiminnan toteuttamiseksi ja kuntalaisten hyvinvoinnin,

terveyden ja turvallisuuden ja alueiden elinvoiman edistämiseksi. THL muistuttaa lisäksi, että valtionavustuksilla voidaan tukea yhteistyötä eri toimijoiden välillä. THL myös toteaa, että toiminnan vaikuttavuuden osoittamisen menetelmiä tulee kehittää valtionapuviranomaisten yhteistyöllä.

Ehdotus 3: Heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien huomioiminen

THL katsoo, että ehdotuksen huomiot ovat tärkeitä.

Ehdotus 4: Vuosikellon mukainen ennakoitava toiminta

THL kannattaa raporttiluonnoksen ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista, ja pitää hyvänä valtionavustushakujen ennakoitavuuden edistämistä. Kuntatoimijoihin liittyvä vuosikellomainen toimintamalli on hyvä ottaa huomioon valtionavustushakua suunniteltaessa. THL toteaa, että vuosikellon esitetty 3–4 vuoden syklistyys jäi raportissa edelleen hieman epäselväksi ja pohtii, onko 3–4 vuoden välein ilmiöiden ja tavoitteiden asettelun sykli liian harvoin. THL muistuttaa, että valtionavustushauilla tulisi olla mahdollisuus reagoida myös nopeisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, kuten epidemioihin. Lisäksi THL muistuttaa, että on samalla huomioitava, ettei muutos aiheuta esteitä muille valtionavustuksia hakeville toimijoille kuten järjestöille, säätiöille ja oppilaitoksille. On olemassa valtionavustuksia, kuten esimerkiksi terveyden edistämisen määräraha, jonka hakijoina ovat kuntien lisäksi monet eri toimijat. Tarkasteltaessa kyseistä valtionavustusta ehdotetun vuosikellon mukaiset aikataulut ovat realistisilla muutoksilla sovitettavissa haku- ja arviointimenettelyyn. THL pitää valtionavustusmallin kehittämistä pitkäjänteisenä työnä hyvänä tavoitteena.

THL toteaa lisäksi, että ilmiö- ja verkostanalyysi tarjoaisi mahdollisuuksia tunnistaa yhdyspintoja eri ministeriöiden kesken ja eri toimialoilla, ja siten vastata laajoihin väestön terveyttä ja hyvinvointia uhkaaviin haasteisiin. THL pitää tärkeänä valtionavustusten suunnitteluvaiheessa tehtävää laajemman tason tarkastelua eri ilmiöiden poikkileikkaavista vaikutuksista eri ministeriöiden hallinnonaloilla. Lisäksi THL ehdottaa, että valtionavustustoimintaan liittyvä ilmiöiden tarkastelu ja tehtyjen toimien arvio voitaisiin yhdistää hyvinvointialueiden ja kuntien tulevaisuudessa vuosittain käytäviin lakisääteisiin neuvotteluihin.

Ehdotus 5: Laaja-alaisen ymmärryksen, tiedon ja kuulemisen edistäminen

THL pitää ehdotuksia toimenpiteistä ja keinoista tärkeinä ja kannatettavina. Yksittäisten avustusrakenteiden liittyminen osaksi laajempia kokonaisuuksia nähdään olevan resurssien käytön näkökulmasta järkevä kehityssuunta, jolla on mahdollisuus saada aikaan laajempia vaikutuksia.

Ehdotus 6: Pienten toimijoiden ja hankkeiden avustamisen vaikuttavuuden parantaminen

THL kannattaa ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista.

Ehdotus 7: Verkostojen hyödyntäminen

THL kannattaa ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista.

Ehdotus 8: Avustustoiminnan roolien ja prosessien selkeyttäminen

THL kannattaa ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista. THL pitää lisäksi hyvänä, että avustustoiminnan suunnitteluun liittyvän ministeriöiden välisen horisontaalisen ja ministeriöiden ja toimeenpanevan virastokentän vertikaalisen yhteistyön tarve on tunnistettu. THL myös toteaa, että avustustoiminnan käsittelyä ja päätöksenteon menettelyjä on ehdotuksen mukaisesti kevennettävä, jotta resursseja riittää jatkossa ilmiö- ja verkostopohjaiseen työskentelyyn sekä vaikutusten arviointiin ja arvioinnista saadun tiedon hyödyntämiseen.

Ehdotus 9: Yhtenäisyyden ja läpinäkyvyyden parantaminen

THL kannattaa ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista.

Ehdotus 10: Vaikutusten arvioinnin ja mittauksen periaatteiden hyödyntäminen

THL pitää erittäin tärkeänä ehdotusta kehittää myönnettyjen valtionavustuksien vaikuttavuuden arviointia ja sitä, miten arviointitieto olisi hyödynnettävissä kuntien seurannassa ja ohjauksessa. THL katsoo, että valtionavustushankkeiden ja avustuskokonaisuuksien tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota toiminnan kaikilla eri tasoilla.

THL toteaa, että ministeriöiden ja valtionapuviranomaisten näkökulmasta tehtävälle vaikutuksien analysoimiselle ja arvioinnille tulee osoittaa tarpeenmukaiset resurssit. Vaatii valtionapuviranomaisilta kehittämistyötä, jotta voidaan asettaa sellaisia vaikutuslähtöisiä tavoitteita, joille valtionapuviranomainen määrittelee määrällisiä ja laadullisia tavoitteita ja tavoitellun muutoksen tasoa.

Terveysten edistämisen määrärahan valtionavustuksen näkökulmasta hakijoilta vaaditaan jo nyt, muun muassa, vaikutusketjun kuvaamista, tavoitteiden seuranta määrällisesti ja/tai laadullisesti, vaikutusten raportointia ja kohderyhmän osallistamista.

THL pitää tärkeänä tarvetta kasvattaa vaikuttavuus- ja arviointiosaamista eri keinoin ja eri tasoilla. THL ehdottaa, että rajallisten resurssien käytön näkökulmasta valtionavustusten myöntäjien tulee järjestää yhteisiä, toistuvia infotilaisuuksia ja koulutuksia vaikuttavuustiedon kehittämiseksi ja hakijakentän osaamisen kasvattamiseksi.

Ehdotus 11: Tulosten käytäntöön viennin edistäminen periaattein, toimintatavoin ja velvoittein

THL kannattaa ehdotusta toimenpiteistä ja keinoista, tunnistaa ehdotuksessa esitetyt haasteet ja toteaa, että valtionavustustoiminnan tulosten hyödyntämisen kehittämistyölle on osoitettava resursseja kaikilla mainituilla tasoilla.

3 Yleiset huomiot kehittämissuhteista

Yleiset huomiot kehittämissuhteista

THL pitää valtionvarainministeriön kuntia koskevien valtionavustusten kehittämistä tärkeänä ja tervetulleena, ja kokonaisuutena raportissa esitetty uudistaminen on kannatettavaa. THL toteaa,

että valtionavustusten kehittämisen merkitys korostuu tilanteessa, jossa muun muassa väestörakenteen muutokset aiheuttavat paineita valtion ja kuntien taloudelle.

Kuitunen-Kaija Outi
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos - HYKO/HYTA